

גורלות השעירים מחילים שם או כלי לבירור

• דף לט •

הרב אבישי נתן מייטליס שליט"א

איתא ביומא בדף לט.: 'טרף בקלפי והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל. הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו, אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך. נתנן על שני השעירים ואומר לה' חטאת. רבי ישמעאל אומר לא היה צריך לומר חטאת אלא לה'.

כל הסדר שאיתא במשנה טעון תלמוד.

בתורה בויקרא פט"ז פ"ח נאמר: 'ונתן אהרן על שני השעירים גרלות, גורל אחד לד' וגורל אחד לעזאזל'.

ויש לבאר דין הטריפה במשנה, ומהו העלאת הגורלות. מהו דין הרמת ידו. ובכלל האם דין הגורלות מעכב, ואם יש בו דין עבודה, ואם מחוייב להעשות ע"י כה"ג בדווקא. ואם מחוייב להגריל דווקא באופן זה של קלפי ולא בגורל באופי שונה.

א.

בביאור ה'טריפה' רש"י בד"ה 'טרף' באר: 'פתאום, בטריפה ובחטיפה'. וכן בהמשך בביאור הגמ' הוסיף: 'דלא ניכוין - שלא ימשש להבין במשמושו איזה של שם ויטלנו בימין, לפי שהוא סימן יפה כשהוא עולה בימין'.

אך הר"ח פירש: 'טרף בקלפי והעלה ב' גורלות. פי' טרף ערבבם. כי היכי שלא יתכוין ויעלה שם שם בימינו'. כן מבואר במאירי בדף לט.: 'שטרף בקלפי ר"ל שמנענע הקלפי כדי שיתנענעו הגורלות בתוכו ולא יודע לו איזה של שם ואיזה של עזאזל, אלא כפי מה שיזמין לו מקרה הגורל, מפני שסימן טוב היה להם כשהגורל של שם עולה בימין וחוששין שמא יכוין לכך, וכל שמכוין לכך ומכיר

בהם אין זה גורל, לפיכך תקנו שיהא טורף ומנענע כמה פעמים, שלא יהא לו שום היכר בענין'.

הגמ' בארה: 'למה לי טרף בקלפי, כי היכי דלא ניכוין ולישקול'.

כלומר לרש"י הקפידא שיקח במהירות מבלי יכולת למשש ולבחון איזה קלף זה. ואילו לר"ח והמאירי הקפידא היא בעירוב ועירוב הגורלות, כך שלא ידע איזה גורל יהיה.

הריטב"א בדף לט: חידד זאת וכתב: 'אמר ר' ינאי עליית גורל מתוך קלפי מעכבת. פי' שאם לא סיים אותם על ידי גורל אלא מעצמו לא עשה כלום, ומיהו אפשר דקלפי גופיה אינה מעכבת אלא גורל בלחוד ונקט קלפי כאורחא דמילתא, אבל יש אומרים דקלפי נמי חובה דאורייתא, דהכי אמרינן בספרא אשר עלה עליו הגורל לה' יכול יתן על גביו תלמוד לומר אשר עלה עליו שעלה לשמו מתוך קלפי'. לא רק שצריך לעלות בגורל, אלא גם שיעשה באופן שזה של קלפי.

והתוס' ישנים הק' ע"כ שהכיצד חיישינן שהכה"ג יחליט שלא עפ"י הגורל: 'כי היכי דלא נכוין ונישקול. וא"ת א"כ לא עשה מצות הגרלה. י"ל דודאי לפי שהוא רוצה שיביא של שם בשל ימין מטריד ושוכח להגריל'.

שמענו מהתוס' ישנים שיש חיוב להגריל. גם אם לא מעכב הוא מפסיד מצוה. ובלי הגרלה יהיה השעיר לה' ולעזאזל? משמע שכן, אחרת היה צריך להקשות שהגרלה מעכבת, ולא יעשה השעיר את דינו ללא הגרלה.

בתירוץ עולה שהלהט של הכה"ג להעלות בימין ישכיח ממנו את החובה שיעלה בגורל. והדברים מתמיהים, כיצד יבטל את דינו לערוך גורל, וכיצד ישכח זאת.

ב.

במשנה נאמר: 'הסגן בימינו וראש בית אב משמאלו, אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך, ואם של שם עלה בשמאלו, ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך'.

הגמ' מביאה דמתניתין דלא כי האי תנא: 'דתניא רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר הסגן וכהן גדול מכניסין ידן בקלפי אם בימינו של כהן גדול עולה הסגן

אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך, ואם בימינו של סגן עולה ראש בית אב אומר לו לכהן גדול דבר מילך'. הרי שהכה"ג והסגן מעלין את הגורל בימינו.

והק' התוס' ישנים ע"כ, כיצד הסגן מעלה את הגורל השני, והלא עבודת היום נעשית רק ע"י כה"ג: 'תימה לרבי איך מכניס הסגן ידו להגריל והא מסקינן לקמן בשמעתין דלר' יהודה הגרלה מעכבת, ואם עבודה היא אינה כשרה אלא בכ"ג. ואומר רבי שאין כל כך עבודה, שהרי ע"י כ"ג מתבררין השעירין ואמרי' נמי הגרלה לאו עבודה היא'. בקושיא הבין שהכה"ג בדווקא מחוייב לעשות גורל. הרי שהוי עבודת היום, ולא רק היכי תימצי שיחליטו על איזה השעיר. ובתירוץ הבין שאכן הגורל אינו כ"כ עבודה, ולא צריך כה"ג בדווקא. והוסיף: 'ע"י כ"ג מתבררין השעירין'. כלומר, די לן כשאמר הכה"ג לה' חטאת ולא צריך להוציא את השני.

והקשה הגבורת ארי, שהכיצד ברר הכה"ג השעירים כשברר את הראשון והלא צריך לבררם דרך גורל? ועוד הק' כיצד מסייע הסגן והלא בעי בגדי לבן ואין לסגן בגדי לבן. ואף שאינה עבודה בעי כה"ג למצוה.

הרמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק ג הלכה ג פסק: 'טרף בקלפי והעלה שני הגורלות בשתי ידי... ונותן שני הגורלות על שניהם, של ימין על ימין ושל שמאל על של שמאל, ואם לא נתן לא עיכב אלא שחיסר מצוה, שההנחה מצוה שאינה מעכבת וההגרלה מעכבת אף על פי שאינה עבודה, לפיכך ההנחה כשירה בזר והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה בזר'. והלא הסגן לגבי יוה"כ גם חשיב כזר, ומדוע הוא יכול להעלות הגורל?

ג.

הגבורת ארי מחדש שדי בהעלאת גורל אחד, וא"צ להעלות שניהם. שכן מיד עם העלאת גורל ראשון ברור לנו מה גורל השעירים, ואין מעכב להוציא את הגורל השני. לדבריו, בתוס' ישנים נאמר כלל גדול, שהסגן לא עשה כלום בהרמתו את הגורל, משום שהתברר בהרמת הגורל הראשון ע"י הכה"ג, דין השעירים מכבר, ולא צריך את הרמת הסגן. וא"כ אם היה הסגן מרים לפני הכה"ג, היתה הרמתו פסולה. כיון שהוא מברר את השעירים, וצריך שהכה"ג יבררם. ובכך באר מדוע מהני עבודתו ביד שמאל, משום שכבר ברר בימינו את עיקר העבודה, וכעת משלימה בשמאל.

כלומר, די לנו בבירור אחד מהשניים, וכבר נקבע בכך גדרו של השני. או שפשט הכתוב, שהגורל קובע את השעירים, ובעי שהגורל יקבע, וצריך להרים את השני. התוס' ישנים קרא לכך 'לאו כ"כ עבודה'. כלומר, זוהי עבודה, אך בגלל שצפוי מה יעלה בגורל, מוגדר כעבודה קלה. אתמהה.

מדבריו נראה, שהכה"ג היה צריך לברר תחילה את השעירים בהעלאת גורלו, ואזי הסגן היה ממשיך ועורך הגורל שממילא היה ידוע מכבר. אך בתוספת איתא ביומא פ"ב ה"י איתא: 'ר' יהודה אמ' משם ר' אליעזר הסגן וכהן גדול מושיבין שתי ימיניהן כאחד'. ומשמע שלא היה קפידא שהכה"ג תחילה יעלה הגורל.

בתוס' הרא"ש בדף לט. מובא גדר אחר בשל קושיא זו: 'תימה דלקמן מסקינן דלר' יהודה הגרלה מעכבא א"כ היאך נעשית בכהן אחר, וי"ל דעיקר הברירה בכ"ג שהוא אומר לשם חטאת, ואמרינן נמי לקמן הגרלה לא עבודה היא'. לדבריו, העובדה וקביעת השם נעשה לא בהעלאת הגורלות אלא באמירה לה' חטאת, ולהכי לא אכפת לן שהסגן העלה הגורל.

ד.

ממאפייני היום הקדוש, יוה"כ שהאדם במו ידיו ובפעולותיו ובהפעלתו הינו חורץ את גורלו וקובע את פסק דינו. ובאמצע ובנקודת שיא של היום, נערך גורל, שהוא נתינה מוחלטת של הכה"ג להיות בטל לרצונו, מבלי להתערב. ולכן מדיני הגורל יש להתרחק מכל התערבות אנושית.

ולהכי יש לטרוף הגורלות, כיון שלא רוצים שיהא איזה התערבות של הכה"ג, ולכן בעי שיטרוף ויקח בחטף ולא ימשש, להגדיל את חוסר ההתערבות האנושית.

אמור מעתה - אף שמצוה שכה"ג יעשה את עבודות היום, ביחס לגורל, מוטב שלא יעשה ע"י כה"ג, שלא בעי שיעשה ע"י משהו שיקבע את השעירים. וככל שיהיה הגורל רחוק ממעשה הכה"ג שפיר הוא, שכן בעי למעט את התערבות שלו בגורל.

ועיקר החיוב שיערך הגורל בנוכחות הכה"ג והוא הממונה על הגורל, והוא יתחיל אך בפועל הסגן נטל הגורל מהקלפי. ואזי לא הכה"ג עשה את הכל. ושפיר רשאי הסגן לעשות את חלקו, לעלות הגורל. ומש"כ הרמב"ם שזר פסול לעשות הכוונה לערוך הגורל. וזהו פשט דברי התוס' רא"ש דלעיל, שהעיקר שיאמר הכה"ג לה' החטאת והוא העורך את הגורל, ולא דווקא שיעלה הגורלות בידיו.

יש ליישב בכך קושייה נוספת של התוס' ישנים שהק' הכיצד נוטל הכה"ג לדעת תנא דמשנתינו הגורל בשמאלו, והלא עבודה נדרשת להעשות בימין: 'וכשרה עבודה זו בשמאל כמו הוצאת כף ומחתה בכ"ג דיה"כ, שצריך לו שתי ידים, לפי שא"א בעבודה אלא הוא'. ויישב שהאילוץ מחייב לעבוד גם בשמאלו, שכן מותרת העבודה בו בלבד. לדברינו, אין בכלל דין בעצם העלאת הגורלות, ואינו חייב בפנ"ע להעלות הגורלות. אלא החיוב לערוך הגורל, והוא חייב להעשות ע"י הכה"ג ובנוכחותו ולא דווקא בעצם העלאת הגורל. ולהכי ניתן להעלות בשמאלו.

כך יש לבאר את שיישב התוס' ישנים שע"י הכה"ג מתבררים השעירים, שכן הוא עורך את הגורל ומברר את השעירים, הגם שהעלאה יכולה להעשות ע"י הסגן.

לדברינו, גורל שערך הסגן או זר - פסול. וכן אם ערך גורל והתבלבלו השעירים קודם שהניח וקרא שם, או ששכח מה עלה בגורל - לא מהני שאחר נאמן יבהיר לו איזה שער היה בימינו ואיזה גורל בידו - דרוש שהכה"ג בעצמו יכיר ע"י הגורל, והגורל הוא שיקבע את השעירים. וראיה, מדברי הריטב"א שהכה"ג צריך להרים ידו כיון שחיישינן שישכח מרוב טרדתו. והלא ניתן להזכיר לו. קמ"ל שלא מהני לקבוע השעיר עפ"י אחרים אלא עפ"י הכה"ג.

להבנה זו, יש לבאר לעת עתה שעניין הרמת הכה"ג ידו וקריאתו לה' חטאת נועדה לחדד מי עורך הגורל, ולא שהינם חייב ורכיב בהלכות עריכת הגורל. אלא בכך ניכר עורך הגורל.

מכך שהתורה חזרה וציותה 'אשר עלה הגורל' תרי זמני, דרשה הגמ' ששנה הכתוב לעכב. אך לכאורה ביותר קשה, שהלא כבר חידד הגבורת ארי שבהעלאת הגורל הראשון נקבע וידוע מה יהיה גורל שני השעירים, ומדוע בעי גורל נוסף. ובכו"ז שנה הכתוב שני גורלות, ללמדך, שאומנם ידוע היה איזה שער בגורל הראשון, אך צריך לקבוע את שם השעיר השני עפ"י גורל בדווקא ולקבוע שמו.

ה.

בברייתא מבואר שר' יהודה סבר שהכה"ג והסגן נטלו הגורלות, אם עלה שם בימינו היה הסגן אומר לו להרים ידו ולומר לה' חטאת. ואם היה עולה בימין הסגן, היה אב"ד אומר לכה"ג דבר מילך. אך לא אמר לסגן להגביה ידו. התוס' ישנים הביין שרק לכה"ג יש דין להגביה ולא לסגן (הריטב"א באר שאינו מדיני הגורלות, אלא

מפאת שהכה"ג טרוד בעבודת היום חיישנן שישכח, אך אין חשש שהסגן ישכח). ועוד יישב שלא אמרו לסגן להגיב בכדי לא לבייש הכה"ג, אך משמע שהיה מרים ידו.

הביאו (לא מצאתי כן) שיש גורסין בתוספתא ביומא פ"ב ה"ט שגרסו שאם עלה בימין הסגן, היה אב"ד אומר לכהן הגדול להגביה שמאלו. שזהו דבר תימה.

נראה לומר (גם ללא גירסה זו של התוספתא) שהרמת יד הכה"ג הינה כקביעת הגורל וקבלת תוצאת הגורל של השעירים, איזה שעיר יהא לה' הימיני או השמאלי. אמור מעתה, שלהרמת יד היה משמעות בהליך עריכת הגורל, ולהכי בעי שהכה"ג בדווקא ירים ויקבע את תוצאות הגורל ולא סגן או זר. וזהו עניינה של אמירת הכה"ג 'לה' חטאת', או שאמר לו 'דבר מילך' כלומר, שיקבע בדיבורו את תוצאות הגורל על השעירים.

אומנם בפשט המשנה לא הוזכר להרים ידו אם לא עלה בימינו, ואי נימא שהיה מרים, אזי ניחא כדברינו. ברם אם לא היה מרים אלא אם עלה בימין - צ"ל שרק בדיבורו ואמירתו קובע ומקבל ומחיל את הגורל, אך הרמת יד ימין היתה מעשה הגומר את עריכת הגורל לפני קבלתו והשמתו על השעירים, והיה מרים רק אם עלה בימין לאות שמחה, ולא מדיני עריכת הגורל. וכפי שהמאירי כתב: 'הגבה ימינך כלומר שבו גורל השם, שידעו הכל שאותו של ימין לשם', ולא מדיני הגורל.

ואולי נחלקו בביאור הראשונים את חובת הגורל. הלא להלכה ההגרה מעכבת, ומבאר רבי ינאי שרק העלאת הגורלות היא המעכבת, שהרי לשון הפסוק שלמדים ממנה היא: 'אשר עלה עליו'. רבנו אליקים מבאר שאם הכהן הכניס את ידיו ובחר בגורלות והסתכל פנימה - לא עשה כלום, עד שיעלה אותם. זאת מאחר שהגורל מקדש ולא השם, כלומר ההעלאה מקדשת ולא קריאת השם. כלומר, לשיטתו למדים את הקדשת הקרבן על ידי הגורל ממה שנאמר בפסוק, והלשון היא "אשר עלה", ואין הקדשת האדם מועילה כלום. אפשר שהרמת ידו היא זו שמכריעה ומקדשת ומחילה את שמם.

לעומת זאת, הריטב"א כותב שאם הכהן לא הבדיל בין הקרבנות על ידי הגורל, אלא על פי החלטתו ומדעתו - לא עשה כלום. מדבריו משמע שכדי שייחשב הדבר לגורל, די בכך שיקח את הגורלות בידי ויבכך יקבע את שמות השעירים, אך העלאת הגורלות בידיים אל מחוץ לקלפי אינה מעכבת. כלומר, ההעלאה הנדרשת אינה מעשה ההגבהה אלא הבחירה באמצעות הגורלות. לשיטתו, פירוש

הכתוב "אשר עלה עליו הגורל" אינה כפשוטו, הרמת הגורל, אלא ביטוי לבחירה לא מכוונת.

1.

חקרנו האם הגורל כשלעצמו יוצר את קביעת שמות וייעוד השעירים, או קביעת הכהן.

אפשר שזהו מחלוקת הראשונים. שכן התוס' הרא"ש בדף לט. הבין שעיקר הברירה הינה בקריאתו וברירתו של הכה"ג: 'תימה דלקמן מסקינן דלר' יהודה הגרלה מעכבא א"כ היאך נעשית בכהן אחר, וי"ל דעיקר הברירה בכ"ג שהוא אומר לשם חטאת ואמרינן נמי לקמן הגרלה לאו עבודה היא'. לדבריו, העובדה וקביעת השם נעשה לא בהעלאת הגורלות אלא באמירה לה' חטאת, ולהכי לא אכפת לן שהסגן העלה הגורל.

אך הרמב"ם לא הזכיר כלל מעניין הכרזת הכה"ג 'לה' חטאת' אלא בהלכות עבודת יה"כ בסדר יומו, ולא בדיני הגורלות. משמע שהבין שהחלת שם השעירים אינו מכח הכרזת הכה"ג, אלא מכח הגורל כשלעצמו.

2.

נאמר בתורה: 'ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת. והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו, לשלח אותו לעזאזל המדברה'. על ידי גורל מבררים איזה שעיר מוקרב כחטאת בבית המקדש, ואיזה נשלח לעזאזל במדבר. נחלקו רבי ינאי ורבי יוחנן. לדעת רבי ינאי הגורל מעכב, ואי אפשר לקבוע איזה שעיר יעלה לקרבן חטאת ואיזה ישלח למדבר ללא הגורל. רבי יוחנן חולק וסובר שאמנם יש מצווה בגורל, אך גם ללא הגורל ניתן לייחד אחד מהשעירים לחטאת ואת האחר לעזאזל. עם זאת, לגבי הנחת הגורלות על השעירים, גם רבי ינאי מודה שזו מצווה שאינה מעכבת את הייחוד של כל שעיר.

הגמרא מעלה שתי אפשרויות בהבנת המחלוקת: לפי האפשרות הראשונה, המחלוקת היא בשיטת רבי נחמיה, שסובר שגם העבודות שנעשות בחוץ (בעזרה)

בבגדי לבן מעכבות, ואף ההגרלה היא עבודה שנעשית בחוץ ובבגדי לבן, אלא שרבי יוחנן סובר שלגבי ההגרלה מודה רבי נחמיה שאינה מעכבת, כיוון שאינה עבודה. אבל לשיטת רבי יהודה, שסובר שהעבודות שנעשות בחוץ, אף שנעשות בבגדי לבן, אינן מעכבות, מסכים ר' ינאי שאין ההגרלה מעכבת שהרי היא נעשית בחוץ.

האפשרות השנייה בהבנת המחלוקת היא שלפי רבי נחמיה, שגם העבודות שנעשות בבגדי לבן בחוץ מעכבות - מסכים ר' יוחנן שההגרלה מעכבת. המחלוקת היא בשיטת רבי יהודה, שרבי ינאי סובר שרבי יהודה מודה שההגרלה מעכבת, כיוון שהתורה כופלת את המילים "אשר עלה".

במסקנה, הגמרא מוכיחה מברייתא שבסיפרא שהגרלה מעכבת, ורבי יוחנן נשאר בקושיה מאחר שסתם ברייתא שבסיפרא היא בשיטת רבי יהודה, ומכך עולה שגם לדעת רבי יהודה ההגרלה מעכבת.

ח. הנחת הגורלות על השעירים

לכל הדעות הנחה אינה אלא מצווה לכתחילה ואינה מעכבת. מבארים התוספות ישנים בד"ה הנחה, שאף שנאמר בפסוק 'ונתן אהרן על שני השעירים גורלות', מכל מקום, מכיוון ששני השעירים כבר נקבעו למצוותם, אין סברה שהנחת הגורלות עליהם תעכב.

הרא"ש בסדר עבודת יום הכיפורים כותב שאם לא נתן את הגורלות על השעירים, אלא רק העלה אותם וידע איזה בימינו ואיזה בשמאלו - כשר. גם הריטב"א ד"ה הנחה כותב שברגע שהגורלות עלו ונדע מי לה' ומי לעזאזל - הוקבעו ואי אפשר שוב לשנותם, אף על פי שלא נתן אותם על השעירים, מפני שנתינה זו היא מצווה בעלמא. משמעות דבריהם היא שאם לא נתן כלל את הגורלות, כשר. כך משמע גם מלשון הרמב"ם, שכותב שאם לא נתן לא עיכב אף שחיסר מצווה, משמע שמדובר שלא נתן כלל.

כמו כן, רש"י בדף מ: בד"ה 'כיון שעלה' כותב שברגע שהגורל עלה מתוך הקלפי והכהן יודע איזה שעיר לה' ואיזה לעזאזל - כבר אינם צריכים להיות מונחים על השעירים ואפילו למצווה, אבל עליה והנחה יש בהן מצווה. בשיח יצחק על רש"י

שם מבאר את דבריו, שהמצוה היא בעלייה ובהנחה בשעת העלייה, ואילו ההנחה לאחר מכן עד השחיטה אינה מצווה אף לכתחילה.

כך נראה גם מדברי המאירי בדף לט: שכותב שכיון שעלה הגורל של שם בידו, נעשה השעיר שכנגד אותה יד - חטאת, אבל ההנחה אינה מעכבת, ועל כן, תיכף כשהונח הגורל יכול להסירו, ואין בהנחתו על השעיר עד שעת השחיטה מצווה כלל: 'הגרלה זו שתי מצות יש בה אחת העלאת הגורלות מתוך הקלפי, אחד ביד ימין ואחד ביד שמאל. והשנית נתינת הגורלות על השעירים. הראשונה מעכבת ר"ל ההעלאה מן הקלפי שאותו הגורל עושהו חטאת ולא קריאת השם, ר"ל שאם יאמר הוא בלא הגרלה זה לד' חטאת וזה לעזאזל לא אמר כלום, אבל הנחת הגורלות על השעירים אף על פי שהיא מצוה אינה מעכבת, אלא כיון שעלה גורל של שם בידו נעשה חטאת שעיר שכנגד אותה היד ומתוך כך ההגרלה ר"ל העלאת הגורלות מתוך הקלפי פסולה בכל אדם אף על פי שאינה עבודה גמורה שהרי אינה אלא כעין הקדש ועד שהוקדש אין שם עבודה עליו ואעפ"כ הואיל ומעכבת פסולה בזר. אבל ההנחה הואיל ואינה מעכבת, כשרה בזר ואף על פי שהגרלה והנחה בבגדי לבן הם נעשים'.

ט.

יש לחקור בג' אופנים בגדר עריכת הגורל. א. האם הכה"ג קובע את זהות השעירים על פי הגורל, וישנו סדר וצורה כיצד לערוך גורל, אך הגורל הינו כלי ומכשיר המחייב ומאפשר לכה"ג לקבוע איזה שעיר לה', ולא הגורל קובע. כלומר, קביעת השם קובע ולא הגורל. ויש שני דינים: עריכת גורל וקביעת וקריאת שם. ב. שהגורל קובע עפ"י מה שעלה, וקביעת השעירים נעשית עפ"י מה שעלה בגורל. ג. שהקב"ה קובע את גורל השעירים, ועושה זאת ע"י הגורל. לא אנו עושים את הגורל, אלא הגורל נעשה לפני ה'.

לבדוק חקירתנו זאת יש לעיין בסוגיות בהמשך;

הגמ' ביומא בדף מ: הביאה: 'תא שמע שאלו תלמידיו את רבי עקיבא עלה בשמאל מהו שיחזור לימין, אמר להן אל תתנו מקום למינין לרדות. טעמא דאל תתנו מקום למינין לרדות, הא לאו הכי מהדרינן ליה, והא אמרת הגרלה מעכבא, וכיון

דקבעתיה שמאל היכי מהדרינן ליה, וכן הוא בתוספתא ביומא פ"ב ה"י. שכן דבר ה' קובע את הגורל ולא אנו ומעשינו.

בירושלמי בריש פרק ד הסתפקו אם מהני צורת הקדשה שונות: 'אמר אם של שם יעלה בימיני יקדש זה שעל ימיני קדש, אם של שם יעלה בשמאלי יקדש זה שעל שמאלי קדש. ואפילו אם אמר אם של שם יעלה בימיני יקדש זה שעל שמאלי קדש, אם של שם יעלה בשמאלי יקדש זה שעל ימיני קדש. אבל אם אמר בין של שם יעלה בימיני בין של שם יעלה בשמאלי לא יקדש אלא זה שעל שמאלי לא קדש. מפני מה קובען בפה, אמרה התורה גורלות גורלות של כל דבר. יכול יתן שני גורלות על זה ושני גורלות על זה, ת"ל גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. יכול יתן של שם ושל עזאזל על זה ושל שם ושל עזאזל על זה ת"ל גורל ולא דא קדמייתא'. הרי דבעי קריאה בפה, אך עפ"י הגורל.

הגמ' בדף סב. דנה באם אחד מהשעירים מת טרם עבודתו: 'לקח אחד היום ואחד למחר כשרין. מת אחד מהם, אם עד שלא הגריל מת, יקח זוג לשני. ואם משהגריל מת, יביא זוג אחר ויגריל עליהם בתחילה, ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו, ואם של עזאזל מת זה שעלה עליו הגורל לעזאזל יתקיים תחתיו, והשני ירעה עד שיסתאב וימכר'. הרי שהוקבעו השעירים בגורל מכבר, כולל הזיקה ביניהם, ולא ניתן לשינוי.